

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Географічний факультет

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

**Всеукраїнський науковий семінар пам'яті
професора Володимира Круля
ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ
В УКРАЇНІ**

**Матеріали
Всеукраїнського наукового семінару
(21–22 вересня, 2023)**

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2023

УДК 913(477)(08)
І 906

Редактори:

Богдан РІДУШ

Сергій КИРИЛЮК

Історична географія в Україні : Матеріали Всеукраїнського наукового семінару пам'яті професора Володимира Круля (21–22 вересня, 2023) / За ред. Б. Рідуш, С. Кирилюк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т., 2023. – 128 с.

Збірник матеріалів Всеукраїнського наукового семінару пам'яті професора Володимира Круля «Історична географія в Україні», присвячений внеску професора Володимира Круля у цю науку, актуальним питанням розвитку ретроспективної географії, поступу її теоретичних і методичних основ, географічно-ретроспективним особливостям території України, а також формуванню і вдосконаленню картографічних досліджень і географічної освіти загалом.

Для фахівців у галузі географічних і суміжних наук.

УДК 913(477)(08)

© Колектив авторів, 2023

© Комп'ютерна верстка, С. Кирилюк, 2023

© Дизайн обкладинки, С. Кирилюк, 2023

**ГЕОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
КАРСТОВО-СПЕЛЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ
В КОНТЕКСТІ ШКІЛЬНОГО КРАЄЗНАВЧОГО ТУРИЗМУ**

Роксолана Пастушенко, Богдан Рідуш

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

Історія вивчення карстових порожнин тісно переплітається з історією географічних відкриттів, геологічних досліджень, вивченням археології, етнографії, палеозоології, біології, краєзнавчими дослідженнями. Основні етапи вивчення карсту та печер колишнього СРСР охарактеризували: Н.А. Гвоздецький (1954), Д.В. Рижигов (1954), Д.С. Соколов (1962), А.В. Ступишин (1967) та ін. В Україні у XX–XXI ст. дослідженням карсту займаються: М.В. Щербакова, Б.М. Іванов та Т.І. Устінова, В.М. Дублянський, А.А. Ломаєв, Б.А. Вахрушев, В.П. Коржик, А.Б. Клімчук, Б.Т. Рідуш та низка інших дослідників. Однак повна історія української спелеології досі не відтворена.

Дослідження печер Подільсько-Буковинської карстової області мають багаторічну історію. У давнину, печери Подільсько-Буковинської карстової області використовувалися людьми як притулок та місця релігійних обрядів.

Карстова область, що охоплює частину Західної України славиться своїми великими лабіринтовими печерами в гіпсах, що мають велике наукове значення.

Спелеологічні об'єкти, такі як печери, гроти, карстові шахти, та інші підземні форми – це важливі геотуристичні атракції, відвідування яких сприяє популяризації місцевості та зростанню її геотуристичного потенціалу. У контексті шкільного краєзнавчого туризму спелеологічні об'єкти можуть бути використані як важливі джерела інформації про геологічну історію регіону, його природні умови та різноманітність флори та фауни.

Відвідування спелеологічних об'єктів може допомогти учням розвинути навички орієнтування в просторі та за мапами, а також навички

безпечної поведінки в екстремальних природних умовах. Разом з тим, відвідування печер може стимулювати інтерес до науки, зокрема географії, біології та екології.

З метою популяризації спелеотуризму серед школярів, доцільно організовувати екскурсії до печер або інших карстових форм у регіоні. У Чернівецькій області та в суміжних з нею Тернопільській, Хмельницькій та Івано-Франківській областях існує значний потенціал для розвитку шкільного краєзнавчого туризму. Незважаючи на те, що в регіоні знаходиться понад 140 природних печер (Рідуш, Купріч 2003; Рідуш 2016), лише кілька з них (Рідуш, Левицька 2010) можливо використовувати з метою рекреації. Виділяють такі види рекреаційного спелеовикористання: екскурсійний, лікувально-оздоровчий, пізнавальний, науковий, прогулянковий, спортивний та екстремальний спелеотуризм (Рідуш, Левицька 2010).

З усіх видів рекреаційного спелеовикористання для шкільного краєзнавчого туризму найбільш придатні печери, які обладнані стаціонарним освітленням для зручності проходження маршруту (Кришталева і Вертеба у Тернопільській області). Окремо варто виділити умовно-екскурсійні печери, які не обладнані освітленням, але облаштовані безпечними маршрутами: Оптимістична і Млинка у Тернопільській області та печера Атлантида у Хмельницькій області.

Для науково-пізнавального туризму в межах Чернівецької області для учнів доцільно організовувати походи долиною річки Чорний Потік (Чернівецький район), де можна ознайомитись з багатьма видами наземних та підземних карстових форм з метою вивчення карстових процесів та форм рельєфу. Також важливе пізнавальне значення мають печери: Попелюшка, Буковинка, Піонерка, Скитська (Гострі Говди). Також, можливе колективне відвідування історично-культурних печерних об'єктів (Баламутівський грот, печери Мартинівка і Монастирська, сховища у сс. Василівка та Комарів) (Рідуш, Левицька 2010) із науково-пізнавальною метою. У гірських районах Чернівецької та Івано-Франківської областей популярними туристичними об'єктами є псевдокарстові печери у ямненських пісковиках – Протяте Каміння та печера Довбуша біля с. Підзахаричі, печера Тектонічна (Довбуша) біля Яремчі та ін.

Отже, Україна, зокрема Подільсько-Буковинська карстова область, має багаторічну історію вивчення печер. Спелеооб'єкти є унікальними

природними об'єктами, які можуть стати цікавим місцем для пізнавального відпочинку. Для того, щоб використати повний потенціал спелеотуризму, необхідно створити умови для безпечного та комфортного відвідування печер, а також залучати до розвитку цього виду туризму учнів та педагогів.

Література

1. Рідуш, Б., Купріч, П. (2003). *Печери Чернівецької області : Кадастр*. Чернівці : Прут.
2. Рідуш, Б. (2016). Геотуристичний потенціал карстових об'єктів Чернівецької області. *Геотуризм: Практика і досвід*, 102-103.
3. Рідуш, Б., Левицька, О. (2010). Рекреаційна оцінка спелеоресурсів Чернівецької області. *В Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі) : монографія*, 159-171.

ВИКОРИСТАННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ПРИ ЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Віталій Присакар, Аліна Дячук

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

Екологічні дослідження території починаються із опрацювання карт природних компонентів, зокрема геоморфологічної, ґрунтової, топографічної карти, карти четвертинних відкладів, рослинності, функціонального зонування тощо. Продовжуються такі дослідження створенням комплексних карт (ландшафтних і ландшафтно-функціональних). В основу цих карт покладено комплексний підхід, систематика ландшафтно-функціональних комплексів (ЛФК) побудована за матричним принципом. Кожний ЛФК може бути позначений (закодований) як поєднання певних природних і техногенних особливостей.

Відображені на ландшафтній карті місцевості (урочища) несуть той чи інший вид антропогенного (техногенного) навантаження, виконують певну соціальну функцію. У зв'язку з цим у функціональному плані виділяють поселенські, промислові, рекреаційні, аграрні, дорожні та водні комплекси. Простіший спосіб систематики інформації та виявлення ландшафтно-функціональних комплексів полягає в компоновці даних таблиці, побудованої по двох координатах – горизонтальній (рядки) і вертикальній (стовпчики).

І вже на ці комплексні карти можна наносити різноманітні екологічні показники.

Такі дослідження ми проводимо на базі невеликого міста Новоселиця. Місто Новоселиця розміщено в долині річки Прут, відповідно для досліджуваної території характерні такі види місцевостей: заплавні, низкотерасові, середньотерасові, схиліві, днищ долин малих рік, ярів та балок.

Заплавний вид місцевості включає низьку та високу заплаву р. Прут. Він характеризується відсутністю лесовидних суглинків, які замінені тут супісками, гравійно-галечниковими відкладами, подекуди мули-